

MARIA PILCHIN

Lector, Catedra de literatură universală, USM

Redactorul – Coautor sau actul (S)electiv al scriiturii

(continuare din nr. 2)

IV. Redactorul – coautor sau ascunsele trucuri textuale

Redactarea e în primul rând o lectură. Primul care o face este însuși autorul, el trebuie să învețe „să se citească”. El revine, revizuieste, modifică. Apoi vine redactorul și procedează la fel, dar în colaborare cu autorul. Cititorul-receptor va efectua și el o „redactare” – ordonare mentală prin acceptarea sau neacceptarea produsului scriptural.

Un redactor în mod normal trebuie să aibă studii de profil (deși există și frumoase exemple de autodidacticism în acest domeniu). El va da dovadă de anumite performanțe lingvistice, de experiență și dexteritate în redactarea unui text, abilități eficiente de documentare, cunoașterea computerului și a altor tehnologii informaționale ce i-ar facilita activitatea, precum și de o productivitate înaltă în lucru. Un redactor va urma un cod deontologic care fie va fi elaborat de altcineva, fie va fi conceput de redactorul însuși. Autorul este emitentul unui

Rădăcini văzătoare, Iulian Filip

mesaj și acest mesaj trebuie respectat de către cel ce redactează. Dacă autorul este un codor, redactorul va fi primul decodor, dar orice modificare în text va fi motivată, argumentată și explicată de redactor.

Un redactor bun poate face celebru pe mulți scriitori, traducători și jurnaliști. Strategiile redacționale stau în dihotomia corectitudinii și a greșelii. Redactarea presupune o activitate intelectual-lingvistică la nivelul limbajului și stilului. Ea urmărește fluenta scriiturii și claritatea ei ideatică. **Redactorul nu e un „vânător” de inadvertențe, el reformulează sintagme, enunțuri, idei și chiar restructurează alineate și capitole întregi. Norma literară este codul lingvistic în care trebuie să fie scris un text.**

Redactorul urmărește neabaterea de la normă, o „ecologie” a scriiturii, el posedă o mnemotehnică a erorii, prin memorarea unei serii întregi de posibile greșeli. Activitatea lui este o oscilare între normă și permisivitate (limbaj colocvial, creații ocazionale, argou, calcuri etc.), și totuși el mereu se va conduce de principiul terțului exclus: „aut, aut – tertium non datur”.

Unele fapte glotice sunt abordate de el într-o manieră puristă, pentru ca la următoarea pagină să fie cel permisiv, cu o atitudine de filosof al limbajului, care constată nu o dată că limba e un adevărat „perpetuum mobile” configurat din memorie și continuitate. În stihia limbajului el are în spate tradiția și consecvența lingvistică, iar la orizont inovația glotică, fiind nevoit nu o dată a „importa” dintr-o limbă un lexem, o sintagmă etc. El posedă dibăcia de a

găsi acea „zonă de toleranță” în care vechiul și noul coabitează organic și constructiv.

Morfologia redactării reiese adesea din textul redactat. Un text ce va ține de limbajul juridic va conține elemente pleonastice, redundante și nu va fi redactat după principiul redactării unui text artistic. Jurilingvistul va fi conștient de funcționalitatea specifică a textului redactat.

Rod, Ion Puiu

Normele ortografice constituie alfabetul immanent redactării, simpla limitare la care îl transformă însă pe redactor într-un cititor pedant și formalist. Limba literară este idealul suprem al unui text, ideal ce plasează momentul scriiturii într-un spațiu al utopicului, dar care presupune și o limbă uzuală ce necesită în permanență unele amendamente inerente. Se va porni de la premisa că limbajul e o legislație, iar limba este codul ei.

Redactorul adesea va gândi „din partea cealaltă” a limbajului, adică dinspre greșeală, aidoma elvețianului Henri Frei, care a propus o gramatică a greșelilor, o abordare complexă a limbajului din perspectiva erorii, a abaterii de la normă. De aceea, **parafrazându-l pe semioticianul Umberto Eco, vom numi ocupația de redactare „o căutare a limbii perfecte”.**

Standardizarea defectuoasă în cadrul unei limbi naționale este o problemă reală cu care se poate confrunta un redactor/revizor stilistic. De aceea standardele naționale și internaționale în domeniul terminologiei vor fi cunoscute și consultate periodic. Un redactor bun va urmări cu insistență traiectoria unor împrumuturi, calcuri, xenisme, neologisme și neologisme recent apărute în limbă. El va fi un xenolog care va crea baze de date, așa-numitele xenoglosii.

Vis cu cărți, Nicolae Dabija

Stilul este și el o dimensiune a redactării. Scriitorul român Mircea Cărtărescu spunea într-un mod ludic că nu poți să faci nimic ca să ai stil. Pentru că stilul nu îl ai, ci îl ești. Și totuși există o mulțime de semne care atestă o muncă asupra stilului. Muncă care adesea îl face pe autor să cadă în capcana kitsch-urilor de limbaj.

Scriitorul se elaborează artificial, devenirea lui este una artificială, pompoasă și chiar extravagantă.

Evitarea repetărilor este un obiectiv important al unei redactări. Nu există o clasificare exhaustivă a tuturor tipurilor de greșeli logice, gramaticale și compoziționale. Adesea se ignoră așa-zisele greșeli faptologice, când avem în față o utilizare incorectă a datelor, numelor, denumirilor. Neobservabile nu pot trece însă greșelile de frapă (= de tastare). Roland Barthes le definește astfel: ele sunt foarte speciale, sunt greșeli de esență; greșind o tastă, aduci atingere sistemului însuși, greșeala de frapă nu este niciodată un lucru vag, un indescifrabil, ci o greșeală lizibilă, un sens.

Îmi aduc aminte reacția unui tânăr care a primit un act nou-nouț pentru a pleca la studii peste hotare, unde în loc de *creștin* era scris negru pe alb *cretin*. O simplă neatingere a tastei „ș”. (Mare îmi fu mirarea când, peste câțiva ani, am aflat dintr-un studiu despre etimologia slangului că lexemul *cretin* vine din franceza alpină și a derivat, paradoxal, din *creștin*, dar asta nu mai contează în acest context.) Un redactor din Basarabia va fi atent la noțiunea de limbi de bricolaj, care reies din întâlnirea a două civilizații diferite, or, lingvistul basarabean este conștient de granița glotică la care își duce straja.

Redactarea presupune rigurozitate, corectitudine (gramaticală și interpersonală), coerență (logico-semantică și terminologică), integralitate (capitole, alineate), stil și onestitate. Într-un text nu totul poartă un sens: forma literelor, pagina, vinieta, letrina, hârtia sau alt suport material/electronic. Acestea nu apar ca semnificații, ci ca lucruri. În acest caz putem vorbi de o redactare și o estetică literală. Redactorul este conștient de faptul că arta tipografică are proprietatea de a înlocui variantele vechii caligrafii, fie la nivel decorativ, fie ilustrativ, fie semni-

ficativ. Redactarea are nevoie de o rigurozitate situațională. Redactarea verifică și situaționalitatea enunțării unui text, deoarece sensul unui text pornește de la situația, contextul în care este enunțat.

Spicul soarelui, stelei, Ion Găină

În mod firesc, vom urma câteva etape ale redactării: redactarea gramaticală; redactarea logico-semantică; redactarea stilistică.

Tehnoredactarea computerizată presupune prelucrarea tehnică și grafică a textului înainte de tipărirea lui. Textul e lizibil, cu proprietăți grafice superioare, cu o concordanță între formă și conținut, cu un aspect plăcut. Procesarea computerizată a textului facilitează redactarea lui. Textul în variantă electronică permite:

- o pre-redactare înaintea tipării textului;
- aranjarea textului în pagină;
- crearea notelor de subsol, a tabelor etc.;
- alegerea formelor și dimensiunilor pentru litere. [...]

Chiar dacă pare că redactarea e un fel de scepticism aplicat peste un text, acest proces presupune multă creativitate și mult simț glotic, în fine, dacă vrei, o artă, dar textul nu este doar o estetică, el e o *magna ethica* cu *minima moralia* gramaticale.